

2020 – DOSARELE PATRIMONIULUI (LIV):

**mă tem de omul unei singure cărți! - Codicele Altenberger (Altenberger?)
și "Sachsenspiegel" - "Legiștii" sau "Canoniștii"?**

2020 Anul omagial al pastorăției părinților și copiilor

mă tem de omul unei singure cărți!

TIMEO HOMINEM UNIUS LIBRI

Dossarele patrimoniului (LIV)

1481 primarul Thomas Altenberger

prima atestare documentară a unei legislații orășenești la Sibiu

Sachsenspiegel 1230

lipsa unei legislații unitare și scrise favorizează abuzurile!

Nici o dorință față de ceea ce este necunoscut! - Ignoranța naște lipsa de interes

IGNOTI NULLA CUPIDO

“Legiștii” sau “Canoniștii”?

Despre momentul înființării primei forme de organizare a sașilor - “Universitatea Săsească”, “Universitatea Națiunii Săsești”, reprezentând totalitatea sașilor din teritoriul colonizat - aflăm de la cronicarul Emil Sigerus. Universitatea judeca (încă din 1448), divergențele dintre cojocari și croitori, acordând dreptul croitorilor de a avea prioritate în organizarea procesiunii din sărbătoarea “Trupul Domnului”. Sigerus nu mai amintește contextul în care regele Ungariei, Matei Corvinul, a confirmat – la 6 februarie 1486 – unitatea tuturor sașilor de pe pământul regesc, în interiorul acestui organism administrativ, numit “Universitas Saxonum”, prin ratificarea Diplomei Andreene (1224). În aceeași “Cronica Orașului Sibiu”, Emil Sigerus face o precizare importantă privind **prima atestare documentară a unei legislații orășenești**, în anul 1481 consemnând: «Primarul Thomas Altenberger cuprinde într-un codice diferite drepturi ale orașului».

Thomas Altenberger (1431, Sibiu – 30 iunie 1491, Buda) a fost unul din primarii Sibiului (1471-1490), care și-a legat numele de confirmarea privilegiilor Universității Săsești (la 6 februarie 1486 - de la regele Matei Corvin); el a fost cel care l-a angajat pe meșterul pietrar Andreas Lapidica, pentru reabilitarea Bisericii Sf. Maria din Sibiu și construcția “Vechii Primării” (azi cunoscutul muzeu de istorie, unul din cele mai impresionante monumente gotice din Transilvania!). “Codicele Altenberger”(este o eroare de nume?!), este analizat în lucrarea cercetătorului Radu

Constantinescu (Editura Meridiane, 1988), fiind considerat “**un moment de artă pur medieval europeană**” iar cuprinsul codicelui având pentru țările române, “**rostul unei adevărate punți de legătură întru așezarea unei temelii pentru unirea din vremurile ce aveau să vie**”.

Despre “**Codicele Altemberger**”, relatează și Felix Sutschek. În introducerea lucrării “**STATUTELE MUNICIPALE ALE SAȘILOR DIN TRANSILVANIA**”, autorul explică originea dreptului cutumiar al sașilor, din Dreptul German și acesta în Dreptul Roman: «În acest drept cutumiar sunt conținute urme ale lui **Jus Italicum** din Colonia precum și din dreptul aplicat în Westfalia de Est și de West. Până în secolul al XVI-lea jurisdicția de pământ regesc s-a orientat după acest drept cutumiar. (...) Cartea întâia, din care rezultă puternica influență a dreptului roman, este denumită **Dreptul din Nürnberg**, dar nu este identică cu cea abia în 1484 tipărită “**Reformația lui Catiuncula**”, ci este o compilație concepută anterior. Partea a doua conține normele **dreptului municipal din Megdeburg**, care face parte din dreptul saxon. Partea a treia se încheie cu drepturile pe care regele Wenzlav – ulterior împărat – (1361-1419) le-a aprobat cetățenilor unor orașe mici. Trebuie subliniat că și la redactarea acestui cod renumitul “**Sachsenspiegel**” (1230) a fost de mare importanță, așa cum rezultă atât din partea generală cât și din cea introductivă. Acesta este **cel mai important și cel mai vechi cod medieval german**, care a fost întocmit între anii 1220 și 1235 de către judecătorul Eike von Repgau în limba latină și ulterior prelucrat în dialectul german de jos (Niederdeutsch). Este considerat și **prima operă literară germană în proză**. (...) Acest “**Sachsenspiegel**” a ajuns să aibe tot mai mult o anumită reputație juridică și a fost preluat de cele două coduri din Germania superioară și anume de către “**Deuschenspiegel**” și “**Schwabenspiegel**”. Cartea de legi “**Altemberger**” are o formă exterioară deosebit de frumoasă, și anume apare pe un fond auriu desenul unor figuri reprezentând neamul omenesc și pe la sfârșit mântuitorul pe cruce și acesta pe fond albastru cu stele. Dedesubt este înscrisă formula de jurământ a funcționarilor împreună cu schema orașului. Codul (...) a fost aplicat numai foarte restrâns și nu a avut nici o influență doctrinară deosebită asupra codurilor transilvănene ulterioare. Aceasta se explică prin aceea că receptarea dreptului roman a fost deja foarte răspândită, așa încât dreptul propriu nu se mai putea opune cu succes. (...)

În anul 1545 Universitatea săsească a hotărât cercetarea dreptului scris și în primul rând cel redactat de Johannes Honterus. Acesta și-a dat seama că pentru comunitatea săsească **lipsa unei legislații unitare și scrise favorizează abuzurile feudale** și cele ale “**Greavilor**” și s-a străduit să elaboreze o astfel de legislație. Desigur și un alt motiv a fost hotărâtor și anume necesitatea de a stimula și determina evoluția economică a orașelor transilvănene, în frunte cu Brașovul.

Honterus în timpul studiilor sale la Viena (1515-1525), unde a dobândit titlul de magistru, s-a preocupat în primul rând de științele noi – matematică, geografie, literatură și istorie – dar a arătat și deosebit interes pentru științele juridice și în primul rând pentru dreptul roman. Opera sa teoretică principală **Extrasele din Pandecte** (Sententiae ex Libris Pandectarum Juris civilis excerptae), este o redare prescurtată a dreptului roman, mai precis a unor reguli extrase din cărțile de drept civil ale Pandectelor. Ea a apărut în 1539 în tipografia sa din Brașov și este **cea mai veche operă juridică tipărită în Transilvania**. În prefața lucrării Honterus și-a expus concepția despre drept. Gândirea sa juridică își găsește izvorul în situația istorică a epocii în spiritul perioadei de

“**Receptare**”. Încă din secolul al XI-lea juriștii medievali s-au împărțit în două grupuri, care aveau orientări cu totul deosebite. Astfel, “**Legiștii**” erau adepți ai dreptului roman și susținători ai puterii laice, iar “**Canonistii**” inspirându-se din dreptul canonic, susțineau autoritățile ecleziastice. **Honterus a devenit adept al legiștilor**, gășind în numele dreptului roman reguli pentru întărirea puterii laice și pentru o legiferare unitară, care să înlăture abuzurile generate de cutumele feudale. În opera sa Honterus a subliniat în mod deosebit rolul legii, care să asigure fiecăruia o dezvoltare liberă în cadrul societății. El afirmă că sursa principală a dreptului o constituie dreptatea (justiția) și echitatea naturală (*aequitas naturalis*) care trebuie să se oglindească în legislație. Cea de a doua lucrare a lui Honterus a apărut în 1544 tot în tiparnița proprie și a fost intitulată “**Compendium juris civilis in usum Civitatum ac Sedium Saxonicalium in Transylvania collectum**” (Scurt rezumat de drept civil pentru nevoile cetățenilor și scaunelor săsești din Transilvania)».

Emil Sigerus, în „**Cronica**” sa, susținea că în 1541: «preotul paroh Ramser (n.r.: din Sibiu) se deplasează la Brașov pentru a vorbi cu Johannes Honterus despre introducerea slujbei religioase evanghelice», iar în același an s-au redactat statutele orașului Sibiu, comunitatea hotărând ca numai germanii să primească dreptul de a cumpăra case în oraș.

Călugărului filozof, Sfântul Toma de Aquino, îi este atribuită cugetarea latină, valabilă peste secole: “**TIMEO HOMINEM UNIUS LIBRI**” (“**mă tem de omul unei singure cărți**”). Cugetarea avea - inițial - sensul că cel care cunoaște o singură carte este un potențial adversar de temut; în timp, s-a aplicat tuturor celor care sunt fanatici, dedicați unei singure cărți sau unei singure idei, cu un orizont mental limitat și incapabili de dialog constructiv. Românii nu ar trebui să-l uite pe poetul Ovidiu, cel care - exilat la Tomis -, afirma: “**IGNOTI NULLA CUPIDO**” - “*nici o dorință față de ceea ce este necunoscut*” (*Ars amandi*), în sensul că ignoranța naște lipsa de interes.

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2020-dosarele-patrimoniului-liv-ma-tem-de-omul-unei-singure-carti-codicele-altemberger-altenberger-si-sachsenspiegel-legistii-sau-canonistii-152289.html>

În: Tribuna, 28 mai 2020